

Avsedd för

Malmö stad

Typ av dokument

Slututvärdering

Datum

December, 2018

SLUTUTVÄRDERING HELA FAMILJEN 2.0

SLUTUTVÄRDERING HELA FAMILJEN 2.0

Projektnamn **Hela familjen 2.0**
Mottagare **Malmö stad**
Typ av dokument **Rapport, slututvärdering**
Datum **2018-12-20**

Beskrivning **Slututvärdering av det ESF-finansierade projektet Hela familjen 2.0**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Inledning	1
1.1	Om Hela Familjen 2.0	1
1.2	Rambolls utvärderingsuppdrag	2
1.3	Rapportens disposition	4
2.	Forskning och kostnadsberäkningar av nyttan av självförsörjning	5
2.1	Enligt forskning är långvarigt försörjningsstöd förknippat med ett flertal negativa effekter	5
2.2	Kostnadsberäkningar visar på stor nytta för samhället när personer med långvarigt försörjningsstöd uppnår självförsörjning	6
3.	Projektets resultat	13
3.1	Projektet är relevant men målgruppsdefinitionen har varit otydlig	13
3.2	Projektet har överskridit sina mål på individnivå	14
3.3	Projektet har haft svårt att uppnå målen på organisationsnivå	17
3.4	Metoder och arbetssätt kompletterar arbetet i ordinarie verksamhet och skapar förutsättningar för att säkra hållbara resultat	19
3.5	Projektet har utvecklat ett jämställdhetsverktyg	20
4.	Framgångsfaktorer i projektet	21
5.	Utmaningar i projektet	22
6.	Slutsatser och utvecklingsmöjligheter	23
6.1	Trots att forskning visar att det är svårt att lämna biståndsberoende har flera familjer uppnått självförsörjning	23
6.2	Projektet har bidragit till minskad social utsatthet för barnfamiljer i staden	23
6.3	Att formalisera samverkan med externa parter är ett viktigt utvecklingsområde för fortsatt arbete	24
6.4	I implementeringen är det viktigt att förutsättningar kontinuerligt säkras	24

SAMMANFATTNING

Malmö stad drivit projektet Hela familjen 2.0 som finansieras av Europeiska socialfonden. Projektet startade under hösten 2016 och avslutades under hösten 2018. Projektet tar sitt avstamp i en problemanalys som Malmökommissionen pekar på i sin slutrapport, nämligen att barnfamiljers ekonomiska situation utgör en grundläggande förutsättning för barns uppväxtvillkor. Syftet med projektet har därför varit att stödja familjer i Malmö stad med långvarigt försörjningsstöd att bli självförsörjande genom arbete eller studier. Verksamheten har förlagts hos socialtjänsten i Malmö stads fem stadsområden; Innerstaden, Öster, Söder, Väster och Norr. Metoden bygger på att socialsekreterarna har ett mindre antal ärenden än vid handläggning i ordinarie verksamhet och att ett helhetsperspektiv anammas för att identifiera individernas möjligheter till självförsörjning. Totalt har 817 individer deltagit i projektet fördelat på de fem stadsområdena.

Ramboll Management Consulting har löpande utvärderat projektet sedan våren 2017. Syftet med utvärderingen har varit att löpande följa projektets genomförande och återföra kunskap till projektet samt att värdera projektet måluppfyllelse på individ- och organisationsnivå.

Projektet visar på mycket goda resultat på individnivå och en hög relevans utifrån målgruppens behov. Under projekttiden har totalt 316 individer avslutats, 197 av 316 individer har gått till arbete eller studier, 185 av 316 individer har uppnått självförsörjning, därutöver bedöms 479 individer ha gjort minst en stegförflyttning. Projektet har därmed överskridit sina målsättningar på individnivå. Utvärderingen visar vidare att fler kvinnor (62 procent) än män har gått till arbete eller studier där flest antal individer (167 personer) har gått till arbete. Ett stort antal av deltagarna har dessutom gjort stegförflyttningar under projektperioden, förflyttningar som har inneburit att deltagarna har närmat sig arbetsmarknaden och därmed självförsörjning. Trots att forskning visar att det är mycket svårt att gå från långvarigt försörjningsstöd till en annan typ av försörjning har flera individer och familjer uppnått självförsörjning genom projektet. Mer tid för varje deltagare har gett socialsekreterare möjlighet att arbeta nära familjerna och möjlighet till adekvat och individanpassad stöd. Det är såväl projektets som Rambolls bedömning att metoden har varit verksam för målgruppen och att resultatet innebär en stor ekonomisk och framför allt social investering för såväl familjerna som uppnår självförsörjning som samhället i stort.

Projektet har dock haft svårt att uppnå sina mål på organisationsnivå, och metoder för samverkan och samarbete med samarbetsparter har inte utvecklats. Vidare är Rambolls bedömning att en formaliserad samverkan hade underlättat socialsekreterarnas arbete.

Mot bakgrund av att projektets verksamhet ska fortsätta efter projektets avslut ser vi att det är av stor betydelse att samarbetet med externa parter formaliseras för ett mer ändamålsenligt genomförande. Vidare är det viktigt att implementeringen säkerställs genom ett aktivt, kontinuerligt och systematiskt arbete. Det är helt avgörande att även bygga tillräcklig kapacitet och att aktivt leda och stötta detta arbete. Detta ser vi kräver ett aktivt ledarskap och ett aktivt kapacitetsbyggande. Ett sätt att bygga den kapaciteten är att tillämpa en ansats som är formulerad av professor Fixsen ("Make it happen") där utbildning och kontinuerlig samt systematisk uppföljning står i fokus.

1. INLEDNING

1.1 Om Hela Familjen 2.0

Hela Familjen 2.0 är ett socialfondsprojekt som har ägts och drivits av Malmö Stads fem stadsområden. Projektet startade under hösten 2016 och avslutades under hösten 2018. Projektet har syftat till att aktivt stödja kvinnor och män i Malmö att erhålla arbete eller att påbörja/fullfölja utbildning eller annan sysselsättning. Den primära målgruppen för projektet har varit föräldrar i familjer i Malmö där hushållet uppburit försörjningsstöd i minst 24 månader. I projektet har 817 individer deltagit.

Hela Familjen 2.0 bygger på ett tidigare beprövat koncept som har sitt ursprung i Storbritannien och testades i stadsdelarna Innerstaden och Öster i Malmö 2012–2015 under namnet Hela Familjen. Uppföljning av pilotomgången visade på goda resultat. Enstaka projektmedlemmar i Hela familjen 2.0 deltog också i den tidigare upplagan av projektet.

Bakgrunden till Hela familjen 2.0

Projektet tar sitt avstamp i en problemanalys som Malmökommissionen pekar på i sin slutrapport, nämligen att barnfamiljers ekonomiska situation utgör en grundläggande förutsättning för barns uppväxtvillkor. Malmö är den kommun i Sverige som under de år Rädda Barnen har mätt barnfattigdom har haft högst andel barn i ekonomisk utsatthet och där idag vart tredje barn växer upp i fattigdom i delar av eller under hela sin barndom.¹

Malmökommissionen lyfter i sin slutrapport vikten av att förändra hela familjens situation för att främja social hållbarhet i Malmö och motverka barnfattigdomen i kommunen.² I kommissionens rekommendation *”Bryta det sociala arvet – investera i barnens framtid”* lyfter kommissionen betydelsen och verkningsgraden av tidiga insatser för att förstärka arbetet mot (barn)fattigdom och social utestängning samt vikten av att stödja föräldrars deltagande på arbetsmarknaden.³ I linje med detta har Hela Familjen 2.0 fokuserat på att bidra till en långsiktig och hållbar förändring för barn som lever i fattigdom. Projektets långsiktiga effektmål är minskad barnfattigdom i Malmö och minskat utanförskap. Detta inkluderar en minimerad risk för social utsatthet genom förbättrade ekonomiska förutsättningar för barn och unga.

Metoden i Hela Familjen 2.0

Målet med projektet är att individerna ska bli självförsörjande eller närma sig arbetsmarknaden. Metoden i projektet bygger i huvudsak på ett arbetssätt som ger socialsekreterarna förutsättningar till att skapa en bättre kontakt med individen. Detta nås främst genom att socialsekreterare i projektet tilldelas ett färre antal ärenden än vid handläggning i ordinarie verksamhet. Samarbetet mellan individen och socialsekreteraren ska på detta sätt öka och samtidigt ge socialsekreteraren bättre kunskap om hela familjens livssituation. Socialsekreteraren kan då ta hänsyn till flera livsområden och levnadsvillkor som exempelvis, hälsa, arbete, ekonomi, boende och socialt nätverk. Metoden i projektet bygger på en tät dialog och ett kontinuerligt samarbete mellan socialsekreteraren och familjerna. Metoden kräver också att det finns en etablerad och välfungerande samverkan inom kommunen och mellan avdelningen individ och familjeomsorg (IoF) och kommunexterna samarbetspartners.

¹ Rädda Barnen. (2015). Barnfattigdom i Malmö. Tillägg till Barnfattigdom i Sverige, Årsrapport 2015.

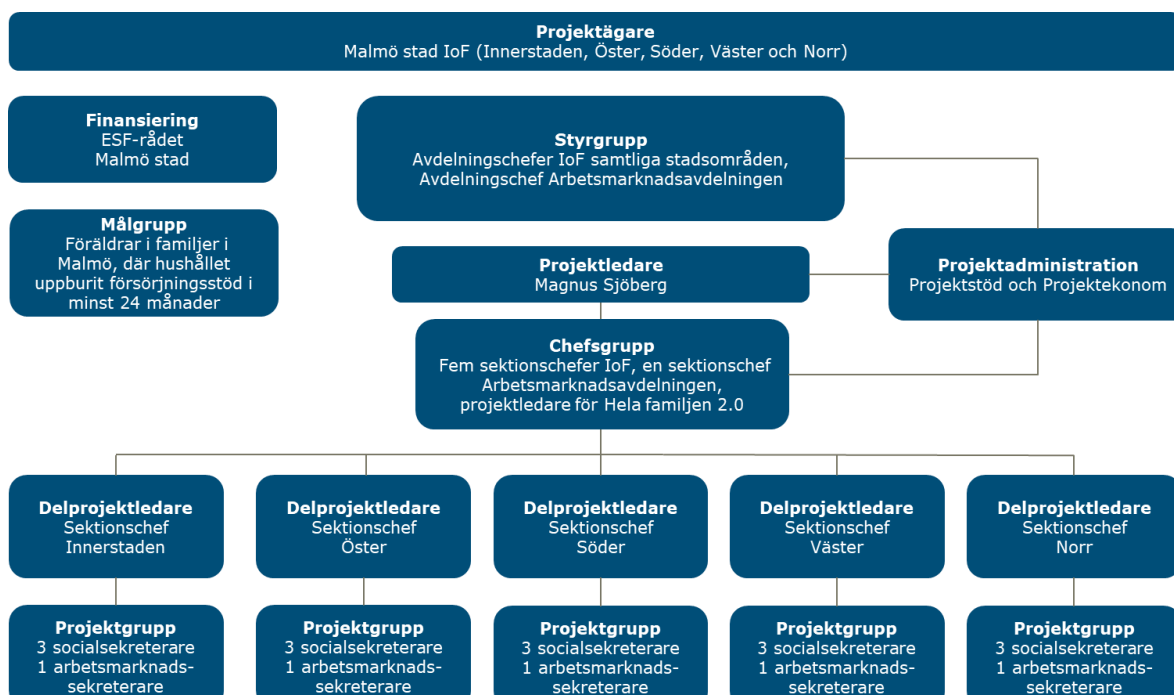
² Salonen, T. (2012). Befolkningsrörelser, försörjningsvillkor och bostadssegregation – En sociodynamisk analys av Malmö

³ Kommissionens rekommendation 2013/112/EU

Hela familjens verksamhet

Projekt ägs av Malmö stads individ och familjeomsorg (IoF) genom Arbetsmarknads och socialnämnden och har drivits av de fem stadsområdena Innerstaden, Öster, Söder, Väster och Norr i samarbete med Arbetsmarknadsavdelningen (tidigare Jobb Malmö). Initialt skulle projektet också ha drivits i samarbete med Arbetsförmedlingen Malmö. I styrgruppen har bland annat avdelningschefer för samtliga stadsområden och Arbetsmarknadsavdelningen suttit. Inledningsvis hade projektet en projektledare på heltid, men från september 2017 skedde en omfördelning av projektledarrollen till följd av svårigheter för en projektledare att vara tillgänglig i fem geografiskt skilda områden, samt i syfte att skapa bättre förankring av projektet i de fem stadsområdena. Projektet har därför haft en projektledare på halvtid och fem delprojektledare på vardera tio procent genom sektionscheferna i respektive stadsområde sedan september 2017. Utöver detta har totalt femton socialsekreterare från samtliga stadsområden och ett antal arbetsmarknadssekreterare från Arbetsmarknadsavdelningen deltagit i projektets verksamhet. Arbetsmarknadssekreterarna finansierades dock utanför projektet och arbetade halvtid i Hela familjen 2.0. I nedanstående figur ges en överskådlig bild av projektets verksamhet.

Figur 1. Bild av projektets organisation

*Tre handläggare från Arbetsförmedlingen var även tilltänkta i projektgruppen, dessa har dock inte varit en del av projektet. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan var även tilltänkta att medverka som samarbetsparter och som parter i projektets styrgrupp.

1.2 Rambolls utvärderingsuppdrag

Ramboll har löpande utvärderat projektet sedan våren 2017. Då befann sig projektet sedan ett halvår i sin genomförandefas.

Den löpande utvärderingen har inneburit att Ramboll har följt projektet under genomförandet till sitt avslut. Utvärderingen har haft två huvudsakliga syften: dels att utvärdera projektet, dels att säkerställa en kunskapsöverföring. Utvärderingen har bestått av följande delar.

- en **uppstartsfas** som fokuserade på att tydliggöra utvärderingens ramverk. I uppstartsfasen bistod Ramboll även projektet med att utveckla ett system för

individuppföljning. En workshop för att utveckla en förändringsteori genomfördes även i denna fas

- ett **löpande stöd** genom avstämningar med projektledaren
- en **slututvärdering** i form av denna rapport. Slututvärderingen bygger på den datainsamling som systematiskt har genomförts i projektet och ett tiotal intervjuer med personer som varit involverade i projektet, exempelvis projektägare, projektledaren och ett flertal socialsekreterare. I slututvärderingen har också en forskningsöversikt av effekterna vid långvarigt försörjningsstöd samt ett antal kostnadsberäkningar av nyttan för samhället och individer när personer går från försörjningsstöd till självförsörjning. Allt detta material utgör sammantaget en grund till vår analys och bedömning av projektets resultat, samt våra slutsatser.

Utvärderingens frågeställningar

Tidigt i utvärderingsuppdraget togs en analysram fram. I denna formulerades analys- och utvärderingsfrågor kopplade till projektet målsättningar. Syftet med analysramen har varit att formulera och tydliggöra utvärderingens inriktning genom de frågeställningar som utvärderingen ska besvara. I nedanstående tabell framgår den analysram som togs fram i utvärderingens uppstartsfas och som legat till grund för slututvärderingen. I analysramen framgår vilka utvärderingskriterier, analysfrågor och frågeställningar som har undersökts i slututvärderingen.

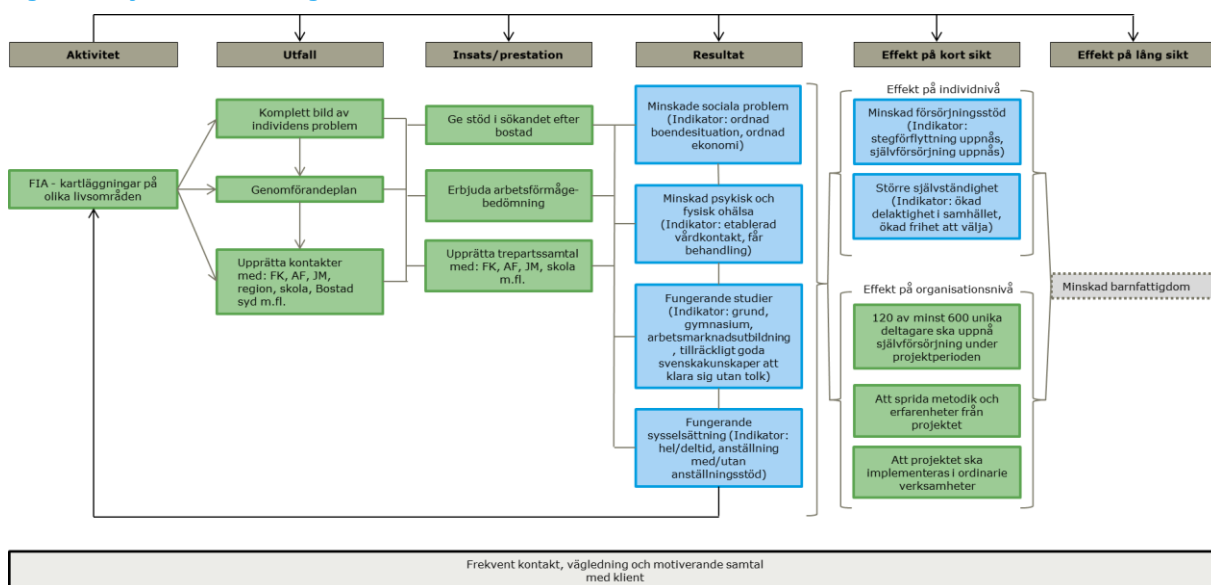
Tabell 1. Utvärderingens analysram med tillhörande frågeställningar

Utvärderingskriterier	Övergripande analysfrågor	Utvärderingens frågeställningar
Relevans och effektivitet	Hur väl stämmer projektets problembeskrivning överens med behovet hos målgruppen? Är projektet verksamt för målgruppen?	Är insatserna som erbjudits kopplade till en analys av målgruppens behov?
		Har deltagarna i projektet speglat dess målgrupp?
Måluppfyllelse	Har projektet nått sina målsättningar på individnivå?	Hur har användandet av Förutsättningar inför Arbetet (FIA) fungerat?
		Hur många av projektets deltagare har gjort en förflyttning med avseende på minskade sociala problem?
		Hur många av projektets deltagare har gjort en förflyttning med avseende på minskad psykisk och fysisk ohälsa?
		Hur många av projektets deltagare har gjort en förflyttning med avseende på fungerande studier?
		Hur många av projektets deltagare har gjort en förflyttning med avseende på fungerande sysselsättning?
	Har projektet nått sina målsättningar på organisationsnivå?	Hur många av projektets deltagare har uppnått självförsörjning genom arbete eller studier under projekttiden
		Har projektet utvecklat metoder för samverkan och samarbete mellan samarbetspartnerna?
		Hur väl har utvecklade metoder och arbetssätt förankrats i deltagande organisationer?
Komplementaritet	Hur kompletterar framtagna metoder och arbetssätt andra insatser?	Hur väl har utvecklade metoder och arbetssätt spridits inom respektive deltagande stadsområde?
		Hur har projektet förhållit sig till andra aktörer som arbetar mot målgruppen?
		Innebär framtagna metoder och arbetssätt något nytt i relation till redan etablerade metoder och arbetssätt? I vilken grad kompletterar projektet mål och syfte andra ESF-projekt i regionen?
Hållbarhet	Kan projektets resultat bli hållbara efter det att projektet är avslutat?	Vilka är framgångsfaktorerna och utmaningarna i projektet för fortsatt arbete med målgruppen i ordinarie verksamhet?
		Finns förutsättningar för implementering av projektet i ordinarie verksamhet?

Projektets förändringsteori

I utvärderingens uppstartsfas tog Ramboll tillsammans med projektet även fram en förändringsteori genom en workshop. Workshopen hölls i Malmö stads lokaler under juni 2017. I workshopen deltog projektledare, avdelningschefer, enhetschefer och ett flertal socialsekreterare från de fem stadsområdena. Syftet med förändringsteorin var att få en ökad förståelse för projektet genom att tydliggöra projektlogiken. Syftet var också att skapa samförstånd och samsyn i projektets logik mellan projektets verksamhet och Ramboll samt mellan olika parter av projektets verksamhet. Förändringsteorin användes även för att illustrera den process som deltagare förväntas göra i projektet och tydliggöra de stegen som deltagare förväntas göra vid en stegförflyttning. Allt detta formulerades tillsammans med projektet under workshopen och förändringsteorin nedan är resultatet. Förändringsteorin har även utgjort grunden för den analysram och den individuppföljning som togs fram i uppstartsfasen.

Figur 2. Projektets förändringsteori

I förändringsteorin ovan synliggörs de livsområden som deltagare har förväntats göra stegförflyttningar inom samt projektets formulerade mål på individ- och på organisationsnivå.

1.3 Rapportens disposition

Efter detta inledande kapitel följer kapitel två, där en forskningsöversikt samt kostnadsberäkningar av nyttan av självförsörjning presenteras. I kapitel tre redogörs för projektets resultat på individ- och organisationsnivå. I kapitel fyra redovisas en analys av framgångsfaktorer i projektet och i kapitel fem en analys av utmaningar. Rapporten avslutas med sammanfattade slutsatser och funna utvecklingsmöjligheter i kapitel sex.

2. FORSKNING OCH KOSTNADSBERÄKNINGAR AV NYTTAN AV SJÄLVFÖRSÖRJNING

I detta kapitel presenteras en forskningsöversikt som genomförts till slututvärderingen. Översikten synliggör ett flertal negativa effekter som följer av långvarigt försörjningsstöd och baseras på ett flertal forskningar och utredningar. I kapitlet presenteras även beräkningar som Ramboll har genomfört. Beräkningarna synliggör nyttan för samhället och fördelat på ett flertal aktörer när individer går från långvarigt försörjningsstöd till sysselsättning. Beräkningarna utgår från verkliga fall från projektet med deltagare som har uppnått självförsörjning genom arbete eller studier. Fallen från projektet beskrivs i sin helhet i gråmarkerade textrutor. I fallen har vi även lagt till antaganden om övriga stöd som är generella, såsom bostadsbidrag och barnbidrag. Dessa har varit antaganden och baseras inte på underlag från projektet. I övrigt är beskrivningar om familjerna och det genomsnittliga ekonomiska biståndet från projektet.

Syftet med forskningsöversikten och kostnadsberäkningarna är att synliggöra, och illustrera nyttan för samhället och individer när personer går från långvarigt försörjningsstöd till sysselsättning, dels den direkta ekonomiska nytta, dels den sociala i form av förbättrad hälsa och livsvillkor som följer.

2.1 Enligt forskning är långvarigt försörjningsstöd förknippat med ett flertal negativa effekter

Under 2017 betalade Sveriges kommuner totalt 10,7 miljarder kronor till 214 000 hushåll i ekonomiskt bistånd.⁴ Av dessa utgör försörjningsstödet den största delen.⁵ Förutom direkta kostnader för offentlig sektor i form av bland annat försörjningsstöd och insatser som riktas till biståndsmottagare, finns det andra samhällsekonomiska kostnader som följer då en person med arbetsförmåga erhåller försörjningsstöd istället för lön. En person som erhåller försörjningsstöd betalar heller ingen skatt, vilket innebär minskade intäkter till stat, landsting och kommun (se nästa avsnitt för räkneexempel av intäkter respektive utgifter).

Studier visar på ett flertal negativa effekter i framför allt levnadsvillkor och hälsa hos individer med långvarigt försörjningsstöd. Dessa individer löper högre risk för ohälsa och missbruk – en situation som inte bara påverkar individen själv utan även dennes omgivning, anhöriga och familj. Till exempel är barn till bidragsberoende mer socialt utsatta och riskerar att få problem med skolgång och ohälsosamma levnadsvanor.⁶ Studier visar också att resursproblemen förstärks i takt med längden på biståndsmottagande hos individerna. Detta innebär att ju längre tid en individ erhåller försörjningsstöd desto kortare utbildning, sämre förankring på arbetsmarknaden, sämre politiska och ekonomiska resurser samt sämre fysisk och psykisk hälsa tenderar individen att ha.⁷ Hälsotillståndet hos personer med långvarigt försörjningsstöd beskrivs därtill som försämrat i jämförelse med andra vuxna med sysselsättning.⁸ En kartläggning av antalet sjuka och sjukskrivna personer som uppstår försörjningsstöd i Malmö stad visar att 89 procent av de som bedömdes ha en psykisk eller fysiska ohälsa ingick i gruppen långvariga biståndsmottagare.⁹ Vad gäller sambandet mellan inkomst och hälsa visar forskning även ett starkt samband, inkomstskillnader betraktas i regel som den enskilt viktigaste bestämningsfaktorn för skillnader i

⁴ Socialstyrelsen (2018), s 1

⁵ Lundin, M. (2018), s 3.

⁶ SOU 2007:2, s 54

⁷ Bergmark, Å., Backman, O. (2008). s 3

⁸ Forsberg, L. (2014). s 16

⁹ Petersson, K. (2002)

hälsa. En högre inkomst innebär i regel en bättre hälsa och i förlängningen en längre förväntad livslängd.¹⁰

Utöver försämrad hälsa är biståndsmottagande i sig ofta förenat med känslor av stigma, nederlag och skam. Många vittnar om den isolering och psykiska press som kommer med den gradvisa deprivationen i att motta försörjningsstöd. Detta gäller i synnerhet ensamstående föräldrar.¹¹ En intervjustudie från 2009 med personer med långvarigt försörjningsstöd visar att 30 procent tycker att förnedringen av att behöva be om pengar och att inte kunna försörja sig själv är det värsta med att vara biståndsberoende. 10 procent svarar att skammen inför andra människor och över att få försörjningsstöd är det värsta.¹² Individer som går in i perioder av försörjningsstöd upptäcker även att de gradvis utestängs från aktiviteter som i vanliga fall betraktas som en självklar del av det sociala livet - såsom exempelvis resor och fritidsaktiviteter. Allt detta bidrar sammantaget till ett utanförskap som i längden skapar negativa konsekvenser för individen och för samhället.¹³

Forskning visar också att det är mycket svårt att gå från långvarigt försörjningsstöd till en annan typ av försörjning. Många stannar kvar i biståndstagande och ytterst få etablerar någon typ av stabil försörjning genom arbete eller genom studier.¹⁴

2.2 Kostnadsberäkningar visar på stor nytta för samhället när personer med långvarigt försörjningsstöd uppnår självförsörjning

I detta avsnitt redovisar vi nyttan för olika aktörer när personer som efter långvarigt försörjningsstöd uppnått självförsörjning genom arbete eller studier genom fem exempel. Exempelen utgår från verkliga fall från projektet med deltagare, dessa beskrivs i sin helhet i gråmarkerade textutor. I vissa fall har vi även lagt till antaganden om övriga stöd som är generella, såsom bostadsbidrag och barnbidrag. Fallen beskrivs i sin helhet i gråmarkerade textutor.

Syftet med detta avsnitt är att på ett tydligt sätt och genom verkliga fall tagna från projektet illustrera nyttan för samhället och för familjerna när vuxna individer går från långvarigt försörjningsstöd till sysselsättning. Nyttan har tagits fram genom kostnadsberäkningar. Hur beräkningarna har gjorts beskrivs nedan.

I tre exempel från projektet (1–3) har deltagare uppnått självförsörjning genom arbete. I dessa exempel har vi använt beräkningsmetoder från Delander och Ekberg (2010) - Snabbare etablering på arbetsmarknaden för invandrade akademiker. Vi har utgått ifrån genomsnittlig månadslön efter utbildningsnivå och kön (SCB) och genom statskuld.se beräknat fördelning per aktör (individ, samhälle, kommun etc.). Därefter har vi jämfört inkomsten före och efter att individen kommit ut i arbete (går från försörjningsstöd till självförsörjning) och fördelat på aktör.

I resterande exempel (4 och 5) har deltagarna i projektet blivit självförsörjande genom studier. I de exemplen har vi beräknat nyttan av att deltagaren/individen slutför gymnasiestudier. Vi har utgått från sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige efter region, utbildningsnivå, kön och ålder (SCB). Därefter har vi beräknat den diskonterade nyttan av att slutföra gymnasiestudier för en 10-årsperiod (som en livscykel). Slutligen har vi beräknat den genomsnittliga skillnaden

¹⁰ Bergmark, Å. (2016). s 10

¹¹ Forsberg, L. (2014). s 16

¹² Angelin, A. (2008). S 76

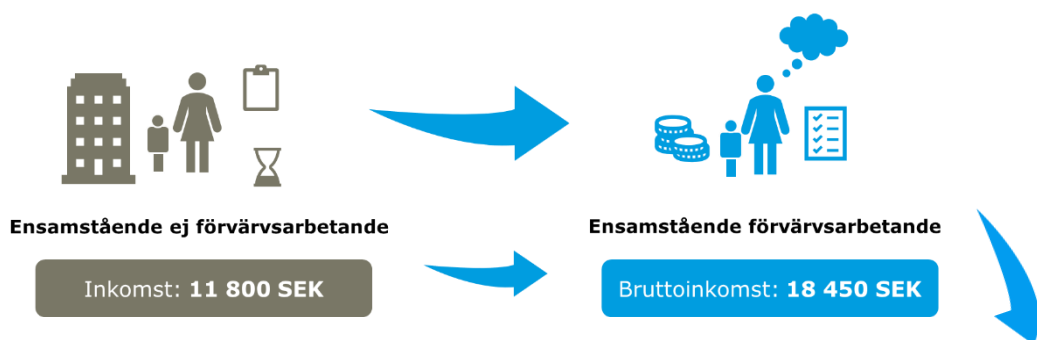
¹³ Forsberg, L. (2014). s 15

¹⁴ SOU 2001:54. s 193

mellan individer som har gymnasieutbildning och de som inte har det (skillnader i lön och sysselsättningsgrad).

Exempel ett - en ensamstående kvinna blir självförsörjande genom arbete

I detta exempel hittar vi en ensamstående kvinna med ett barn som deltagit i Hela familjen 2.0. Enligt underlag har hon uppburit ekonomiskt bistånd sedan 2004 om i genomsnitt 9 000 SEK i månaden. I projektet Hela familjen blev kvinnan självförsörjande genom heltidsanställning from 2018. I beräkningarna nedan har vi gjort antaganden om att kvinnan utöver det ekonomiska biståndet också erhållit bostadsbidrag om 2 800 SEK samt att hon genom sin heltidsanställning nu erhåller en bruttolön på 18 450 SEK (motsvarar bruttolönen vid en extratjänst).

Tabell 2. Nyttan för aktörer under en månad när en person blir självförsörjande genom arbete

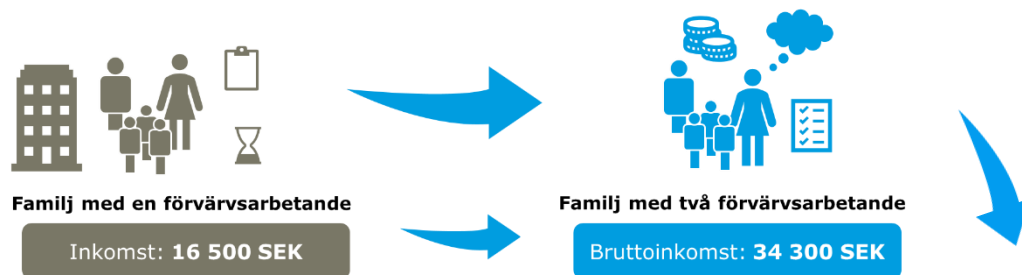
Intäkter samhället	Inkomstökning Familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
29 342 SEK	2 584 SEK	12 589 SEK	1 730 SEK	12 439 SEK	26 758 SEK

Den första kolumnen i tabellen ovan visar de totala intäkterna för samhället i månaden, summan är baserad på individens bruttolön 18 450 SEK inklusive skatter och avgifter.¹⁵ Den andra kolumnen avser den inkomstökning som sker för familjen, inkomsten innan förvärsarbete minus nettolönen vid förvärsarbete. Intäkterna för staten avser i detta exempel framförallt arbetsgivaravgifter, den inkomstökning som familjen får, sociala avgifter och intäkter för den minskade kostnaden som tidigare utbetalningar av bostadsbidraget har utgjort. Landstingsskatt till landstinget och kommunal skatt adderat med den minskade kostnaden för utbetalning av försörjningsstöd visas i de två kolumnerna därefter. Den totala intäkten till offentlig sektor synliggörs i den sista kolumnen och motsvarar i denna kostnadsberäkning cirka 26 758 SEK.

Exempel två – en familj med två vuxna där en vuxen har en deltidstjänst och den andra får en heltidstjänst, familjen blir därmed självförsörjande genom arbete

¹⁵ Skatterna avser kommunalskatt, landstingsskatt, statlig skatt (0 kronor i detta exempel), TV-skatt (public service), värnsskatt (0 kronor i detta exempel) och jobbskatteavdrag. Avgifterna avser kyrkoavgift, begravningsavgift och arbetsgivaravgift

I detta exempel hittar vi en familj med tre barn. Familjen har uppburit ekonomiskt bistånd sedan 2007 om i genomsnitt 4 600 SEK i månaden. Familjen har blivit självförsörjande genom arbete. I beräkningarna nedan har vi gjort antaganden om att en vuxen i familjen har haft en inkomst från deltidstjänst och att de därför har haft en total månadsinkomst om 16 500 SEK samt att de genom att den andra vuxna personen erhåller en heltidsanställning totalt får en bruttoinkomst om 34 300 SEK.

Tabell 3. Nyttan för aktörer under en månad när en familj blir självförsörjande genom arbete

Intäkter samhället	Inkomstökning Familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
47 718 SEK	17 792 SEK	16 137 SEK	3 076 SEK	10 713 SEK	29 926 SEK

Som i exemplet ovan visar den första kolumnen i tabellen de totala intäkterna för samhället i månaden, summan är baserad på familjens bruttolön om 34 300 SEK inklusive skatter och avgifter.¹⁶ Den andra kolumnen avser den inkomstökning som sker för familjen, inkomsten innan förvärsarbete minus nettolönen vid förvärsarbete. Intäkterna för staten avser i detta exempel framförallt arbetsgivaravgifter, den inkomstökning som familjen får och sociala avgifter. Landstingsskatt till landstinget och kommunal skatt adderat med den minskade kostnaden för utbetalning av försörjningsstöd. Den totala intäkten till offentlig sektor synliggörs i den sista kolumnen och motsvarar i denna kostnadsberäkning cirka 29 926 SEK.

¹⁶ Skatterna avser kommunalskatt, landstingsskatt, statlig skatt (0 kronor i detta exempel), TV-skatt (public service), värnsskatt (0 kronor i detta exempel) och jobbskatteavdrag. Avgifterna avser kyrkoavgift, begravningsavgift och arbetsgivaravgift

Exempel tre – en ensamstående kvinna blir självförsörjande genom arbete

I detta exempel hittar vi en ensamstående kvinna med ett barn. Kvinnan har erhållit ekonomiskt bistånd i minst 19 år och om i genomsnitt 7 000 SEK i månaden. I projektet har kvinnan blivit självförsörjande genom arbete. I beräkningarna nedan har vi gjort antaganden om att kvinnan utöver det ekonomiska biståndet också erhållit bostadsbidrag om 2 800 SEK och barnbidrag om 1 250 SEK samt att hon genom sin heltidsanställning nu erhåller en bruttolön på 25 900 SEK.

Tabell 4. Nyttan för aktörer under en månad när en person blir självförsörjande genom arbete

Intäkter samhället	Inkomstökning familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
41 299 SEK	8 544 SEK	17 970 SEK	2 606 SEK	12 179 SEK	32 755 SEK

Den första kolumnen i tabellen ovan visar de totala intäkterna för samhället i månaden, summan är baserad på att kvinnan erhåller en bruttolön om 25 900 SEK inklusive skatter och avgifter.¹⁷ Den andra kolumnen avser den inkomstökning som sker för familjen, inkomsten innan förvärsarbete minus nettolönen vid förvärsarbete (exklusive barnbidraget). Intäkterna för staten avser i detta exempel framförallt arbetsgivaravgifter, den inkomstökning som hon får, sociala avgifter och intäkter för den minskade kostnaden som tidigare utbetalningar av bostadsbidraget har utgjort. Landstingsskatt till landstinget och kommunal skatt adderat med den minskade kostnaden för utbetalning av försörjningsstöd utgör de två nästkommande kolumnerna. Den totala intäkten till offentlig sektor synliggörs i den sista kolumnen och motsvarar i denna kostnadsberäkning cirka 32 755 SEK.

¹⁷ Skatterna avser kommunalskatt, landstingsskatt, statlig skatt (0 kronor i detta exempel), TV-skatt (public service), värnsskatt (0 kronor i detta exempel) och jobbskatteavdrag. Avgifterna avser kyrkoavgift, begravningsavgift och arbetsgivaravgift

Exempel fyra – en ensamstående kvinna blir självförsörjande genom utbildning

I detta exempel hittar vi en ensamstående kvinna med två barn. Hennes inkomst har utgjorts av ekonomiskt bistånd sedan 2009 om i genomsnitt 6 600 SEK i månaden. Genom att delta i ESF projektet Vägen in i Malmö stad har kvinnan blivit självförsörjande genom utbildning till undersköterska. Kostnadsberäkningarna i följande exempel bygger på en genomsnittlig skillnad mellan individer som har gymnasieutbildning och genomsnittlig skillnad mellan individer som inte har det (skillnader i lön och sysselsättningsgrad). Beräkningarna skiljer sig därför avsevärt från exemplen ovan när familjer blivit självförsörjande genom arbete. Detta för att exemplen där familjer uppnått självförsörjning genom studier inte kan ta hänsyn till bruttoinkomst innan studier – utan räknar på en samlad nytta för samhälle och individ av att en person slutför studier.

Tabell 5. Nyttan för aktörer under en livscykel när en person slutför gymnasiestudier

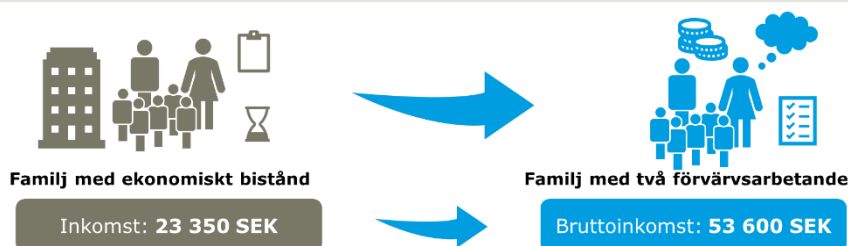
Intäkter samhället	Inkomstökning familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
983 168 SEK	463 300 SEK	332 066 SEK	62 870 SEK	124 932 SEK	519 868 SEK

Den första kolumnen i tabellen ovan visar de totala intäkterna för samhället under en livscykel, summan är baserad på att kvinnan erhåller en bruttolön om 28 200 SEK inklusive skatter och avgifter.¹⁸ Den andra kolumnen avser den inkomstökning som sker för familjen under en livscykel, inkomsten genom förvärsarbete efter gymnasial utbildning minus inkomsten genom förvärsarbete innan gymnasial utbildning. Intäkterna för staten avser i detta exempel framförallt arbetsgivaravgifter, den inkomstökning som sker och sociala avgifter. Landstingsskatt avser skatten till landstinget och den kommunala skatten till kommunen utgör de två nästkommande kolumnerna. Den totala intäkten till offentlig sektor synliggörs i den sista kolumnen och motsvarar i denna kostnadsberäkning cirka 519 868 SEK.

¹⁸ Skatterna avser kommunalskatt, landstingsskatt, statlig skatt (0 kronor i detta exempel), TV-skatt (public service), värnsskatt (0 kronor i detta exempel) och jobbskatteavdrag. Avgifterna avser kyrkoavgift, begravningsavgift och arbetsgivaravgift

Exempel fem – en familj med två vuxna där en vuxen blir självförsörjande genom arbete och den andra genom studier

I detta exempel hittar vi en familj bestående av en man och en kvinna samt fem barn som båda deltagit i Hela familjen 2.0. Mannen och kvinnan i familjen har uppburit ekonomiskt bistånd sedan 2011 om i genomsnitt 14 300 SEK i månaden. I beräkningarna nedan har vi utgått från att familjen utöver det ekonomiska biståndet också erhållit bostadsbidrag om 1 400 SEK och barnbidrag om 6 250 SEK, dvs. en total inkomst om 23 350 SEK. I projektet har mannen fått ett arbete och kvinnan har börjat studera med studiemedel, familjen har därmed blivit självförsörjande. Som i föregående exempel bygger kostnadsberäkningarna här på en genomsnittlig skillnad mellan individer som har gymnasieutbildning och genomsnittlig skillnad mellan individer som inte har det (skillnader i lön och sysselsättningsgrad), för kvinnan som blivit självförsörjande genom studier. Beräkningarna skiljer sig därför avsevärt från exemplen när familjer blivit självförsörjande genom arbete. I beräkningarna nedan har vi utgått från att mannen genom sin heltidsanställning erhåller en bruttolön på 25 900 SEK och kvinnan, genom att utbilda sig kommer få en bruttolön om 27 700 SEK.

Då förutsättningarna för beräkningarna skiljer sig åt fördelas de nedan på mannen respektive kvinnan i familjen. Beräkningarna utgår dock från att inkomsten innan familjen blev självförsörjande delats lika mellan parterna.

Tabell 6. Nyttan för aktörer under en månad när en person blir självförsörjande genom arbete

Intäkter samhället	Inkomstökning familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
41 299 SEK	11 044 SEK	15 320 SEK	2 606 SEK	12 329 SEK	33 255 SEK

För den part i familjen som blir självförsörjande genom studier motsvarar nyttan enligt följande uträkningar.

Tabell 7. Nyttan för aktörer under en livscykel när en person slutför gymnasiestudier

Intäkter samhället	Inkomstökning Familj	Intäkter stat	Intäkter landsting	Intäkter kommun	Intäkter totalt offentlig sektor
817 473 SEK	385 778 SEK	275 963 SEK	52 133 SEK	103 599 SEK	431 695 SEK

Likt de tidigare exemplen står kolumnerna för olika intäkter genom inkomst, skatter och avgift för olika aktörer. I exemplet där personen erhållit ett arbete motsvarar siffrorna nyttan under en månad medan i exemplet med studier en tioårsperiod (en livscykel). I detta exempel är det svårt att visa på en inkomstökning per aktör per månad men en tydlig slutsats är att bruttolönsen

för familjen när kvinnan avslutat sina studier och erhållit ett arbete ökar med 30 250 SEK varje månad, exklusive fortsatt erhållet barnbidrag om 6 250 SEK. Utöver detta kan det antas att livsvillkoren och hälsan i familjen förbättras samtidigt som barnen i familjen får förbättrade förutsättningar att växa upp med goda livsvillkor. De förvärvsarbetande i familjen erhåller dessutom pensionsgrundande inkomst, arbetslöshetsförsäkring och sjukpenning.

Sammanfattningsvis kan vi utifrån beräkningarna tyda en stor samhällsvinst när personer med långvarigt försörjningsstöd uppnår självförsörjning. I genomsnitt är vinsten för enbart kommunen drygt 12 000 SEK per person och månad. Per år uppgår denna siffra till cirka 144 000 SEK per person. Denna siffra inbegriper dels de intäkter kommunen erhåller genom skatter, dels den minskade kostnaden för utbetalning av försörjningsstöd. Därutöver finns en uppenbar nytta för familjerna som i samtliga exempel får en betydande inkomstökning, och antaganden om förbättrad hälsa, livsvillkor och uppväxtmöjligheter för barnen kan göras utifrån den forskningsöversikt som redovisats.

3. PROJEKTETS RESULTAT

I detta kapitel presenteras projektets resultat. Resultatet baseras på en samlad analys och bedömning av projektets verksamhet.

3.1 Projektet är relevant men målgruppsdefinitionen har varit otydlig

Projektets relevans bedöms som god och problembeskrivningen stämmer väl överens med de behov som har identifierats hos målgruppen. Däremot har målgruppsdefinitionen upplevts som bred och sektionschefer och socialsekreterare har påtalat den varit otydlig. Därtill tycks kartläggningsverktyget Förutsättningar inför arbete (FIA) inte ha använts i den utsträckning som projektet har planerat.

Problembeskrivning stämmer väl överens med behovet hos målgruppen

Hela Familjen 2.0 uppfattas som ett högst relevant projekt som möter målgruppens behov. I projektledningen (styrgrupp och projektledare) och projektgruppen bedöms projektuppdraget som tydligt och problembeskrivningen har enligt intervjupersoner stämt väl överens med behovet hos målgruppen. Många av framför allt socialsekreterarna har påpekat att projektets målsättning och syfte stämmer väl överens med socialtjänstens huvuduppdrag och att projektet därför har uppfattats som tydligt. Samtidigt har projektmetoden till stor del byggt på att insatser till individer ska anpassas efter individuella behov hos målgruppen.

Målgruppsdefinitionen har upplevts som bred och till viss del otydlig

Flera socialsekreterare och även sektionschefer har påtalat att det framför allt under projektets inledande del av genomförandet varit otydligt vilken målgrupp som ska gälla för projektet. Samtliga deltagare i projektet har uppburit försörjningsstöd i minst 24 månader, däremot har det funnits en viss osäkerhet i hur nära deltagarna ska stå arbetsmarknaden. Till viss del har detta speglat förvaltningarnas befolkningssammansättning och målgrupp, till viss del tycks detta också vara ett resultat av att det har upplevts som att beskrivningen av målgruppen varit otydlig. Vissa projektmedlemmar har beskrivit definitionen av målgruppen som "en grupp som står *relativt* nära arbetsmarknaden" och som visar tecken på rehabilitering i närtid, men den bilden har inte varit entydig. Detta i sig har skapat en viss osäkerhet bland framförallt socialsekreterarna som initialt i projektet upplevt att det varit tidskrävande att identifiera målgruppen då det inte varit tydligt vad som menas med *relativt nära* arbetsmarknaden.

Att definitionen varit otydlig kan ha bidragit till att stadsområdena arbetat olika vad gäller vilka deltagare som deltagit i projektet och därmed också möjligheter att uppnå resultat, några direkta följder kan dock inte utläsas genom utvärderingen.

Kartläggningsverktyget FIA har använts i olika utsträckning

Från genomförda intervjuer framgår att socialsekreterarna har använt sig av verktyget FIA i olika utsträckning.¹⁹ Ett fåtal socialsekreterare har använt verktyget vid flera tillfällen med olika deltagare medan andra socialsekreterare endast använt verktyget enstaka gånger eller inte alls.

Av de socialsekreterare som använt verktyget beskrivs det som ändamålsenligt i de fall där individens problembild har behövt en fördjupad utredning. Verktyget har gett socialsekreterare en fördjupad förståelse för individens behov genom att verktyget ställer djupgående frågor om personers mående och livssituation. Men bilden av verktyget är inte entydig. Flera

¹⁹ FIA är en standardiserad och kvalitetssäkrad bedömningsmetod som är avsedd att användas i förändringsarbete med biståndsmottagare och utgör en del i metoden i projektet. Verktyget har tagits fram av Socialstyrelsen och syftar till att ge en samlad bild över en individs förutsättningar och behov av stöd inför arbete.

socialsekreterare beskriver verktyget som omfattande och tidskrävande samt att frågorna i verktyget kan uppfattas som framfusiga och till viss del även som känsliga. Av den anledningen har ett flertal socialsekreterare valt att inte använda verktyget i kartläggningen av deltagarnas livsområden.

3.2 Projektet har överskridit sina mål på individnivå

Utvärderingen har visat att projektet har överskridit sina mål om antal individer som uppnått självförsörjning. Projektets målsättning på individnivå har varit att 120 av minst 600 deltagande individer i den primära målgruppen ska uppnå självförsörjning under projektperioden samt att 380 kvinnor och män av 600 deltagare ska göra en förflyttning som innebär ett närmade mot arbetsmarknaden och framtida självförsörjning.²⁰ Under projekttiden har totalt 197 av 316 individer gått till arbete eller studie. 185 av 316 individer har uppnått självförsörjning. Dessutom bedöms 479 individer ha gjort minst en stegförflyttning.

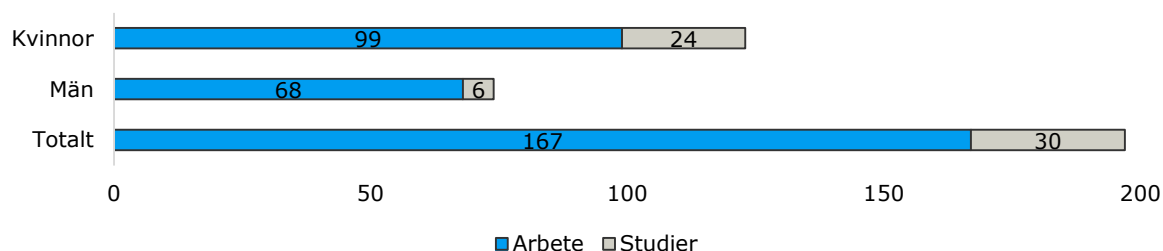
Till projektet har 817 individer anvisats, 316 individer har avslutats, en stor del av dessa har gått till arbete eller studier men andra har också avslutats av andra skäl, exempelvis längre sjukskrivning, föräldraledighet, deltagande i annat ESF-projekt eller flytt till annan ort. I stegförflyttningarna har 737 individer registrerats.

197 individer har gått till arbete eller studier och 185 har blivit självförsörjande

Av projektets uppföljning framgår att 197 av 316 individer har gått till arbete eller studier och 185 av 316 individer har blivit självförsörjande.²¹ Att fler personer har gått till arbete eller studier än som har blivit självförsörjande förklaras av att inte all sysselsättning ger en inkomst som innebär att familjen blir självförsörjande.

Av totalt 197 individer har 167 gått till arbete. Fler kvinnor än män har gått till arbete eller studier, av de totalt 197 deltagarna är 123 personer, vilket motsvarar 62 procent, kvinnor. I nedanstående figur illustreras de antalet individer som gått till arbete eller studier fördelat på kön.

Figur 3. Antal individer som gått till arbete eller studier fördelat på kön

Fler individer har gått till arbete än till studier

Resultatet visar att ett större antal individer gått till arbete än till studier i samtliga stadsområden. I projektet har 85 procent av individerna gått till arbete och 15 procent till studier. Från utvärderingen har det inte gått att utläsa vilken typ och anställningsform som har erhållits samt hur många av dessa som har utgjorts av subventionerade anställningar i form av exempelvis

²⁰ Målet anses nått när 120 unika individer inte längre uppbär försörjningsstöd i Malmö Stad. Självförsörjning kan uppnås genom arbete med eller utan lönebidrag, studier med studiemedel eller ersättning från Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen.

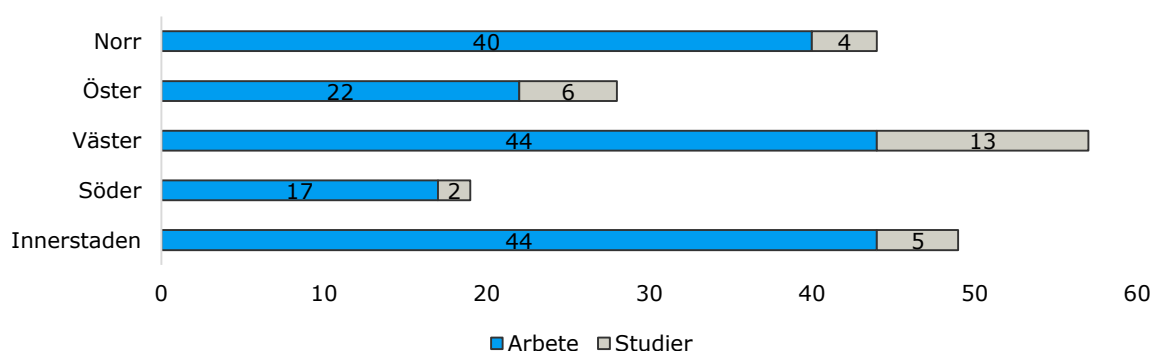
²¹ Av de individer som gått till arbete eller studier men som inte blivit självförsörjande innebär en minskning av försörjningsstöd.

extratjänster.²² Hållbarheten och hur långvarig anställningarna kan förväntas vara går därför inte att tolka.

Därtill visar resultatet att antalet individer skiljer sig åt mellan stadsområdena. Flest individer har gått till arbete eller studier i stadsområde Väster, 57 personer, följt av Innerstaden, 49 personer och därefter stadsområde Norr där totalt 44 personer gått till arbete eller studier. Minst antal individer har gått till arbete eller studier i stadsområdena Söder med 19 personer, följt av Öster med 28 personer.

Av figuren nedan framgår hur många deltagare som har gått till arbete eller studier per stadsområde.

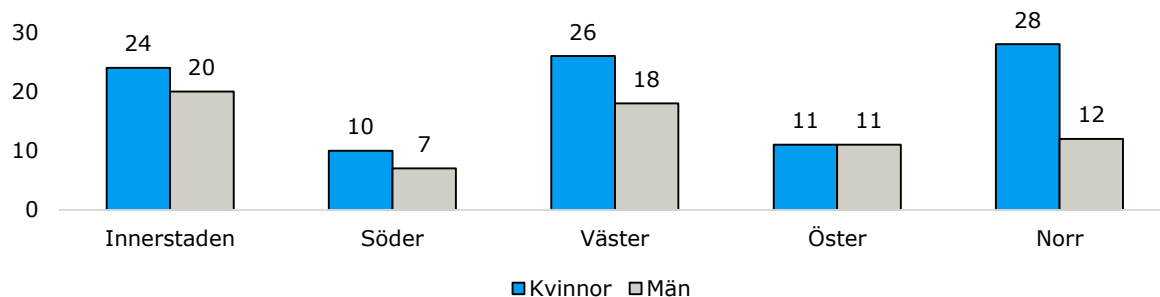
Figur 4. Antal individer som gått till arbete eller studier fördelat på stadsområde

Fler kvinnor än män har gått till arbete och studier

Resultatet visar även en viss variation mellan könen. I stadsområde Norr är det betydligt fler kvinnor än män som gått till arbete i relation till övriga stadsområden, viss skillnad återfinns även i Väster och Söder. Minst skillnad mellan könen återfinns i stadsområde Öster där fördelningen mellan könen är jämn. I tabellen nedan framgår antalet individer som har gått till arbete fördelat på kön och på stadsområde.

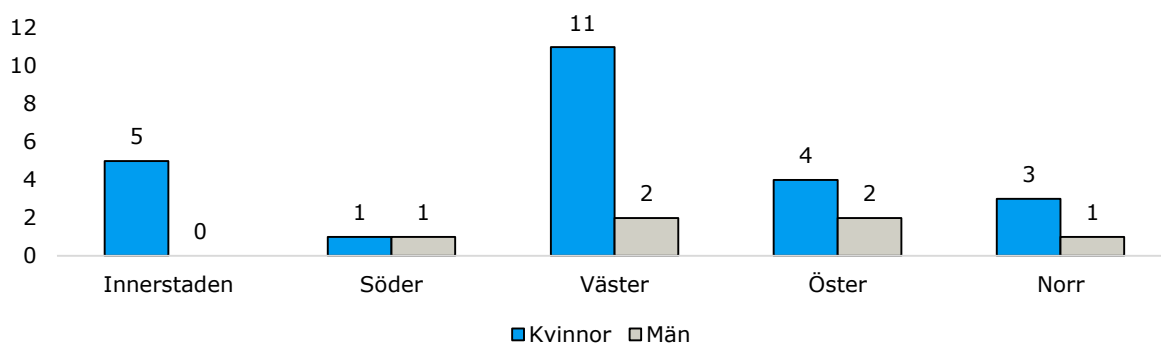
Figur 5. Antal individer som gått till arbete fördelat på kön och stadsområde

Resultatet mellan könen varierar också i stor utsträckning vad gäller individer som gått till studier. Fler kvinnor än män har gått till studier. I stadsområde Väster har drygt fem gånger fler kvinnor än män gått till studier, i Norr är det tre gånger fler kvinnor än män.

²² Extratjänster är en satsning som syftar till att minska arbetslösheten i landet. Extratjänster infördes i november 2015 och är ett verktyg som kan ge både nyanlända och långtidsarbetslösa en väg in på arbetsmarknaden. En extratjänst är ett jobb i offentlig sektor där arbetsgivaren får ekonomisk ersättning från Arbetsförmedlingen. En extratjänst kan vara både en tillsvidareanställning och en tidsbegränsad anställning

Figur 6. Antal individer som gått till studier fördelat på kön och stadsområde

Ett antal faktorer kan förklara det varierade resultatet mellan stadsområdena

Antalet deltagare per stadsområden skiljer sig inte avsevärt i projektet, flest deltagare har Väster haft (184 stycken) följt av Öster som har haft 168 deltagare. Områdena Söder, Innerstaden och Norr har haft nästan lika många deltagare vardera (156, 155 och 154 stycken). Det har varit svårt att identifiera vilka specifika faktorer som förklarar det varierade resultatet mellan stadsområdena, särskilt mot bakgrund av att antalet deltagare per stadsområde inte skiljer sig i betydande utsträckning. En bild som har förmedlats är att grader av svårigheter som deltagare har haft inom respektive livsområden har sett olika ut i stadsområdena. Till viss del eftersom att målgruppens sammansättning varit olika utifrån hur långt individer har stått från arbetsmarknaden, exempelvis har Öster och Norr i stor utsträckning haft deltagare som varit i behov av rehabilitering. Ytterligare en möjlig förklaring till resultatet är att stadsområdena Söder och Öster har haft en personalomsättning som inneburit att hela projektteamet har bytts ut under projekttiden. Därutöver har alla team bytt ut minst en medarbetare, tre team har dessutom bytt chef.

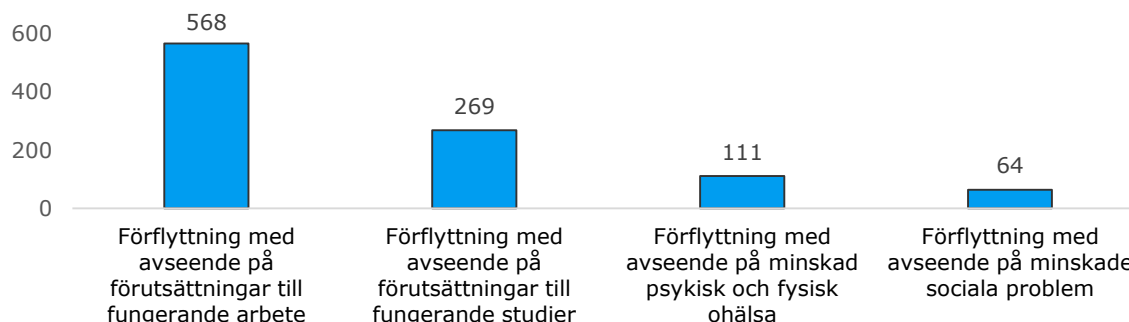
479 individer har gjort minst en stegförflyttning i projektet

Projektet har också överskridit sina mål vad gäller antalet stegförflyttningar som deltagarna har gjort, 479 individer har gjort minst en stegförflyttning i projektet. I underlaget har samma deltagare registrerats fler än en gång vilket förklarar varför siffrorna i detta avsnitt inte stämmer överens med att 479 individer har gjort minst en stegförflyttning (en per respektive deltagare).

Från underlaget kan vi utläsa att flest stegförflyttningar har gjorts med avseende på förutsättningar till att studera eller arbeta. Detta innebär att projektet i viss mån har bidragit till att fler individer har tagit steg närmare självförsörjning genom arbetsmarknadsinsatser eller studier. I nedanstående figur visas antalet förflyttningar fördelat på respektive av de fyra områdena som har ingått i uppföljningen.²³

²³ I figuren har samma deltagare registrerats fler gånger, dvs. för varje gång en förflyttning har gjorts. Detta förklarar varför antalet stegförflyttningar i figuren är fler än antalet individer som har gjort minst en stegförflyttning.

Figur 7. Antalet förflyttning per livsområde

Flest stegförflyttningar har identifierats inom områden *förutsättningar till fungerande arbete* och därefter *förutsättningar till fungerande studier*. Detta innebär att ett stort antal av individerna har en fungerande dialog och deltar i arbetsmarknadsinsatser eller utbildningar som socialekreterarna har bedömt förbättrar deras chanser att bli självförsörjande. Resultatet innebär också att socialekreterarna har bedömt att ett stort antal individer är motiverade till att påbörja arbetsmarknadsrelaterade insatser eller att börja studera samt att aktiviteter har genomförts för att inleda arbetet.

Att vara motiverad kan vara det första steget för att inleda insatser

Många deltagare har registrerats med att ha gjort förflyttningar med avseende på frågor som handlar om förutsättningar till arbete eller studier. Detta kan förklaras av att det utgör det första steget som identifieras för att inleda arbetsmarknadsinsatser eller rehabiliteringsinsatser. Inom ramen för dessa områden återfinns frågor om *deltagaren önskar att få utbildning/ önskar en framtid på arbetsmarknaden och insatser har påbörjats för att realisera detta* som bland annat mäter individernas motivation. Dessa frågor kan utgöra det första steget för deltagare i sin resa mot självförsörjning.

3.3 Projektet har haft svårt att uppnå målen på organisationsnivå

Utvärderingen visar att projektet inte har nått alla sina uppsatta mål på organisationsnivå. Hela familjen 2.0 har haft följande målsättningar på organisationsnivå:

- att utveckla metoder för samverkan och samarbete mellan samarbetspartner,
- utveckla metoder och arbetssätt som förankras i deltagande organisationer samt
- att sprida metoder och erfarenheter inom de fem stadsområdena.

Målsättningarna på organisationsnivå har uppnåtts i varierad utsträckning och en förklaring till detta kan vara att projektets verksamhet har fokuserats till organisationer inom Malmö stad. En annan möjlig förklaring är att målsättningarna förutsätter deltagande från organisation som inte har deltagit i projektet, varför målen så inte kunnat uppnås. I det följande beskrivs detta mer ingående.

Metod för samverkan med projektets externa samarbetspartner har inte utvecklats

Utvärderingen visar att någon formaliserad samverkan mellan projektet och Arbetsförmedlingen inte har funnits. Från intervjuer framgår att projektet inte haft någon formaliserad samverkan med någon aktör utanför Malmö stad. Inom ramen för projektbeskrivningen är en formaliserad samverkan med Arbetsförmedlingen och Arbetsmarknadsavdelningen särskilt viktig för att erbjuda arbetsmarknadsinsatser som ska leda till att familjer blir självförsörjande. Vidare ska projektet ha utvecklat metoder för samverkan och samarbete mellan samarbetsparterna. Så som projektet var tänkt skulle arbetsförmedlare vid Arbetsförmedlingen knytas till projektet och vara

socialsekreterarnas ingång till myndigheten, i likhet med pilotsatsningen. Från intervjuer med såväl projektledning, sektionschefer och socialsekreterare framgår att detta inte har fungerat som planerat. Socialsekreterarna har fått söka upp arbetsförmedlare för varje enskilt fall i likhet med arbetsprocessen i ordinarie verksamhet. Arbetsförmedlingen har inte funnits på plats på kontoren regelbundet och trepartssamtal har inte skett som planerat.

Att det inte har funnits någon strukturerad samverkan mellan Malmö stad och myndigheten har upplevts som problematiskt av sektionschefer och av projektmedarbetare. Särskilt eftersom Arbetsförmedlingen står för/har många insatser som målgruppen kan ta del av och beskrivs som viktiga samarbetsparter för socialsekreterarna.

Samverkan med AMA har begränsats till enskilda arbetsmarknadshandläggare

Den intern samverkan mellan IoF och AMA har därtill begränsats till enskilda arbetsmarknadssekreterare. Dessa har i sin tur upplevt att de inte har varit en del av projektet och önskat att de hade involverats mer genom bland annat veckovisa möten och vid andra tillfällen. Till viss del har arbetsmarknadssekreterarna också uppfattat sin roll som otydlig i projektet. Inom ramen för projektmodellen har en arbetsmarknadshandläggare från AMA ingått i projektgruppen för respektive stadsområden. Syftet har varit att underlätta arbetet kring deltagaren då stöd till individer har kunnat erbjudas genom AMA och att socialsekreterarna och arbetsmarknadshandläggare har kunnat ha löpande kontakt och dialog om deltagarna.

Att projektet har haft en arbetsmarknadshandläggare knuten till sig beskriver socialsekreterarna som en framgång då det uppfattas ha underlättat arbetet med arbetsmarknadsinriktade insatser.

Det har saknats ett strukturerat erfarenhetsutbyte mellan socialsekreterarna

Samverkan mellan de olika socialtjänstkontoren uppges främst ha skett på chefsnivå, där månadsvisa möten hålls mellan sektionscheferna och projektledningen från Malmö stad. Projektledningens månadsmöten utgör det främsta forumet för erfarenhetsutbyte mellan kontoren. Socialsekreterarna i de olika stadsområden har haft liten kontakt. Förutom ett antal heldagsträffar för projektmedarbetare under första året av projektet har det inte skett något strukturerat erfarenhetsutbyte mellan socialtjänsterna och socialsekreterarna.

Metoder och arbetssätt har väl förankrats i stadsområdena

På det stora hela bedöms stadsområdena arbeta på liknande sätt utifrån projektmodellen. Socialsekreterarna bedömer att deras roll består i att vara en samordnande och koordinerad kontaktperson mot deltagaren samt att de har haft en stor frihet att anpassa insatser i projektet utifrån deltagarnas individuella behov. Vilka insatser som inryms i projektet har inte varit uttalade, däremot har det varit uttalat att insatser ska anpassas efter individernas behov. Vilka insatser som deltagarna medverkat i har därför skiljt sig åt. Till viss del eftersom att målgruppens sammansättning varit olika mellan kontoren i termer av hur långt familjerna står från arbetsmarknaden, eller att vissa stadsområden exempelvis har haft fler deltagare i behov av rehabilitering. Detta i sig har inte uppfattats som något problem av projektmedlemmarna eftersom projektmodellen bygger på en förväntad flexibilitet där socialsekreterarna har det övergripande ansvaret att anpassa insatser utifrån deltagarnas individuella behov.

Projektet har lyckats sprida metoder och erfarenheter internt och externt

Projektet har genomfört ett antal aktiviteter för att sprida arbetssätt och metoder såväl internt som externt. Internt i Malmö stad har projektet kommunicerats till samtliga socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd. Projektets arbetssätt, metoder och resultat har också kommunicerats genom artiklar på den interna hemsidan i Malmö stad. Projektet har även kommunicerats till politiska nämnder i staden, då framförallt Arbetsmarknads och socialnämnden.

Projektet har också genomfört aktiviteter för att sprida arbetssättet och metoden externt. Ett exempel som har lyfts fram är att projektet bjöds in av Danish Refugee Council (DRC) till en konferens med 600 deltagare som danska kommunförbundet (KL) anordnade och som syftade till att sprida goda exempel på projekt med en integrationsprofil. Trots att projektet formellt inte verkar under politikområdet integration finns det många inslag av integrationsprocessen i projektets arbete eftersom en stor del av målgruppen består av utrikesfödda. På så vis fanns ett intresse från DRC att ta del av lärdomar från projektet. Projektet har medverkat vid ytterligare konferenser med externa parter varav tre av dessa handlade om att sprida lärdomar från projektets arbete med horisontella principer. Vid en konferens medverkade projektledaren tillsammans med den jämställdhetsgrupp som bildats i projektet.

Hela familjen är också inbjuden till SKL:s årliga konferens om att bryta långvarigt ekonomiskt bistånd. Utöver det har Malmö stad genom Hela familjen bjudits in av SKL att delta i projektet "modellkommuner för hållbar jämställdhet"

Projektet är på god väg att implementeras i ordinarie verksamhet

Ett effektmål har varit att implementera projektet i ordinarie verksamhet, projektet bedöms vara på god väg att uppnå detta mål. Beslut om implementering av projektet har tagits av projektets styrgrupp. Projektverksamheten i dess nuvarande form och omfattning kommer att fortsätta inom ramen för socialtjänstens ordinarie verksamhet i Malmö stad. Projektets arbetssätt och metoder har spridit sig till ordinarie verksamhet, som delvis har tagit efter arbetssätt från projektet. Diskussioner har även förts om hur socialsekreterarna i ordinarie verksamhet ska kunna ges möjlighet att träffa deltagarna mer ofta samt hur barnperspektivet ska integreras i arbetet på ett tydligt sätt.

Det verktyg för jämställdhet som tagits fram i Hela familjen kommer under 2019 börja användas av alla socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd.

3.4 Metoder och arbetssätt kompletterar arbetet i ordinarie verksamhet och skapar förutsättningar för att säkra hållbara resultat

Projektets metoder och arbetssätt bygger i huvudsaklig på två faktorer, dels att socialsekreterarna arbetar med ett färre antal ärenden, dels att de anammar ett helhetsperspektiv i arbetet med att identifiera deltagarnas möjligheter till självförsörjning. Därtill har projektet samarbetat med andra ESF-projekt, såväl inom Malmö stad som utanför.

Projektets metod kompletterar arbetet i ordinarie verksamhet

Projektet lyfter fram två huvudsakliga faktorer som särskiljer Hela familjen från det ordinarie arbetet. Den första faktorn är det helhetsperspektiv som socialsekreterarna har i sitt arbete med deltagarna, helhetsperspektivet bygger på att socialsekreterarna identifierar de huvudsakliga hindren som försvårat deltagarens möjligheter till arbete. Detta gör dem genom att systematiskt arbeta med ett antal livsområden och, i vissa fall, genom verktyget FIA. Den andra faktorn är antalet deltagare per socialsekreterare, som är färre i projektet än i ordinarie verksamhet. Detta har bidragit till att socialsekreterarna har kunnat lägga mer tid på respektive deltagare. Från intervjuer framkommer att projektet bidragit till att socialsekreterarna har kunnat arbeta med vad de beskriver är *en socionoms grunduppdrag*. Utöver detta har samarbetet med arbetsmarknadsavdelningen förstärkts.

Projektmedarbetare har arbetat för att säkra hållbara resultat för deltagarna

Projektet har visat på goda resultat med avseende på antal deltagare som nått självförsörjning. Utifrån genomförda intervjuer uppger socialsekreterare att de har arbetat för att resultaten för

respektive deltagare ska vara hållbara. Metoden i projektet innefattar täta uppföljningar, djupa kartläggningar och ett starkt barnperspektiv vad gäller hälsa och skolgång. Deltagare får anpassat stöd samtidigt som de får verktyg att hantera sin livssituation då de fått kunskap om vilka insatser som finns och i vilken ordning allt ska ske.

Socialekreterarna uppger att de gör kontinuerliga avvägningar kring vilka insatser som anses lämpliga och hållbara för deltagaren. Som ett exempel nämns subventionerade anställningar, i form av exempelvis extratjänster, som ett bra alternativ för målgruppen samtidigt som en sådan insats kan vara tidsbegränsad till maximalt ett år. Det framgår att den täta kontakten med deltagaren möjliggör för socialekreterarna att tidigt upptäcka om en insats passar individen.

”Är det värt att avbryta den lösning deltagare har nu för att ta en extra tjänst på max ett år? Om det är en person som är språksvag är det kanske bättre att börja med SFI. Vi vill alltid eftersträva hållbara lösningar inte snabba lösningar.”

Det

Projektet har samarbetat med andra socialfondsprojekt

Projektet har även samarbetat med andra ESF-projekt, både i och utanför regionen. Dessa har varit projektet Vägen in som också ägs av Malmö stad och dit kvinnor i Hela familjen 2.0 anvisats för att utbildas till undersköterskor. Hela familjen 2.0 har också fört dialog tillsammans med projektet Fokus familjen som ägs av Uppsala kommun. Dialogen mellan projekten har syftat till att dra lärdomar från varandra. Att det finns liknande satsningar inom Malmö stad har samtidigt inneburit en utmaning för projektet då insatser överlappat varandra. Detta beskrivs närmare senare i kapitel 4.

3.5 Projektet har utvecklat ett jämställdhetsverktyg

I enlighet med ESF-rådets riktlinjer ska socialfondsprojekt integrera horisontella principer i projektgenomförandet. Dessa är jämställdhet, tillgänglighet, icke-diskriminering och hållbar utveckling. I Hela familjen 2.0 har projektet framför allt arbetat med jämställdhet i samarbete med två jämställdhetsstrategier i Malmö stad och en jämställdhetsgrupp som bestått av socialekreterare från projektet. Projektet har inom ramen för detta arbete tagit fram ett jämställdhetsverktyg.

Arbetet med de horisontella principerna har framför allt fokuserat på jämställdhet

Projektet har främst arbetat med den horisontella principen jämställdhet. I arbetet har projektet tagit hjälp av två jämställdhetsstrategier i Malmö stad. Chefer och projektmedarbetare har utbildats i jämställdhet och inom ramen för projektet har en jämställdhetsgrupp med personer från varje stadsområde bildats. Jämställdhetsgruppen har bland annat tagit fram en checklista för socialekreterarna att använda i möten med deltagare. Checklisten syftar till att kvinnor och män ska bemötas på samma sätt och utifrån likvärdiga förväntningar vad gäller exempelvis vård och omsorg av barn, sysselsättningsgrad och deltagande i arbetsmarknadsinsatser. Socialekreterarna bedömer att listan varit ett viktigt verktyg i deras arbete med ett jämlikt bemötande. Socialekreterarna beskriver listan som enkel att ta till sig och användbar. Utöver detta har projektets individbaserade statistik varit könsuppdelad.

Projektet har även arbetat med barn och unga i familjerna

Mot bakgrund av att projektmodellen bygger på att arbeta med hela familjen i fokus har stor vikt lagts vid barnrättsperspektiv. Socialekreterarna har fångat upp barn och ungdomar vars föräldrar deltar i projektet. Det har exempelvis rört sig om att motivera ungdomar som förväntas ta studenten inom kort att söka arbete. Andra insatser som genomförts är att motivera barn och ungdomar att återuppta studier.

4. FRAMGÅNGSFAKTORER I PROJEKTET

Nedan redovisas ett antal faktorer som genom slututvärderingen har identifierats som särskilt framgångsrika i projektet.

Att få tid att träffas ofta har varit viktigt för det sociala arbetet

I och med att socialsekreterarna har haft ett färre antal ärenden har mer tid kunnat läggas på fysiska möten och återkommande träffar. Detta har medfört att en relation mellan socialsekreteraren och deltagaren har kunnat utvecklas och innehållet i mötena har blivit mer kvalitativa. Genom en fördjupad relation får socialsekreteraren en bättre bild och förståelse för individernas behov. Det har gjort att socialsekreterarna har kunnat upprätta en mer individanpassad planering. Sett till målgruppens ofta komplexa problematik har mötena varit viktiga för att motivera deltagarna att kontinuerligt arbeta för att ta steg mot självförsörjning. Återkommande träffar har dessutom bidragit till stärkt förtroende mellan deltagarna och socialsekreterarna.

”Socialt arbete kräver närhet. Och en helhetsbild. Det blir en helt annan sak när du känner individerna än när de bara är ett personnummer”

Ökad tillgänglighet har bidragit till en mer effektiv process mot självförsörjning

Socialsekreterarna har varit mer tillgängliga för deltagarna i jämförelse med i ordinarie verksamhet, bland annat genom att socialsekreterarna har haft öppen telefon istället för fasta telefontider. Tröskeln för att söka kontakt med sin socialsekreterare har därmed sänkts. Ett annat exempel på ökad tillgänglighet är stadsområde Väster som har haft drop-in två timmar i veckan där individer har kunnat träffa socialsekreterarna för att få hjälp med olika frågor.

Att öka tillgängligheten har bidragit till en minskad stress för deltagare och en mer effektiv process mot självförsörjning då deltagaren snabbare kan återkoppla till sin socialsekreterare efter ett möte med exempelvis en arbetsförmedlare.

Arbets sättet har bidragit till större flexibilitet och fokus på individuell utveckling

Arbets sättet har inneburit att socialsekreterarna har kunnat lägga större fokus på den individuella utvecklingen. Fördjupade samtal och kartläggningar med hjälp av verktyget FIA har gett socialsekreteraren en god förståelse för deltagarnas mående och livssituation. Socialsekreterarna beskriver arbetet med deltagarna som flexibelt och kreativt, vilket uppges skilja sig från ordinarie verksamhet. Hinder till varför deltagaren inte blir självförsörjande har på ett mer effektivt sätt kunnat identifieras och därefter överbryggas genom individuellt anpassade insatser utefter individernas behov.

Att mäta stegförflyttningar hos deltagarna har varit viktigt för att se en kontinuerlig utveckling

Såväl projektledningen som projektmedarbetarna har påpekat vikten av att kunna mäta deltagarnas progression utöver när de uppnått självförsörjning. Stegförflyttningsverktyget som har använts har till stor del mött detta behov och varit ett viktigt inslag i projektets verksamhet. Enligt intervjupersoner har verktyget bidragit till att öka motivationen hos deltagare och socialsekreterare då det har blivit mer tydligt att aktiviteterna man gör ger resultat och gör skillnad för individernas utveckling. Från intervjuerna framkommer samtidigt att om verktyget ska fortsätta användas bör den också modifieras, förenklas och eventuellt också digitaliseras.

5. UTMANINGAR I PROJEKTET

Nedan redovisas ett antal faktorer som genom slututvärderingen har identifierats som utmaningar i projektet.

Det har saknats ett systematiskt samarbete med extern part

Bland de aktörer som projektet har samarbetet med kring deltagarnas utveckling har Arbetsförmedlingen varit viktig. De flesta av projektets deltagare är i behov av arbetsmarknadsinsatser som Arbetsförmedlingen tillhandahåller. Från intervjuer med såväl projektledningen som med socialsekreterarna framgår att det har varit en utmaning att få till ett effektivt samarbete med Arbetsförmedlingen kring deltagarnas utveckling. Eftersom det har saknats en systematiserad samverkan med Arbetsförmedlingen på organisationsnivå har arbetet varit tidskrävande för socialsekreterarna. Samarbetet har dock fungerat i enskilda fall, i dessa har det visat sig vara lyckosamt. En formaliserad samverkan med myndigheten hade enligt projektledningen och projektmedarbetarna kunnat medföra ett mer effektivt genomförande av projektet.

"Brist på kontinuitet är problematisk. Varje gång en individ går in i en ny form av aktivitet byts handläggaren ut. Om vi gjort upp en plan med en arbetsförmedlare kan de bytas ut efter någon gång. Vi måste jaga rätt på personer som måste läsa in sig på nytt"

Svårigheter har identifierats i projektets förutsättningar att fortsätta arbeta med målgruppen

Av underlaget är det svårt att dra några slutsatser vad gäller hållbarheten i resultat på individnivå. Vi kan bland annat inte urskilja hur många deltagare som erhållit en sysselsättning genom exempelvis en extratjänst. Det är dessutom för tidigt att undersöka hur många av de som uppnått självförsörjning och som fortfarande har det idag, eller inom det närmaste året. Som nämndes tidigare har projektets verksamhet förlagts vid de fem stadsområden för att underlätta implementering och förutsättningar för hållbarhet vad gäller fortsatt arbete i ordinarie verksamhet.

Det finns dock utmaningar som kan försvåra arbetet med den implementering av projektet som nu sker. Det har framför allt påtalats att det finns en risk att de tjänster som ska jobba med ett färre antal ärenden inte "fredas" i ordinarie verksamhet och att socialsekreterarna kommer att tvingas arbeta med ett större antal ärenden.

Projektet överlappar till viss del andra satsningar som riktar sig till samma målgrupp

I intervjuer med projektmedarbetare framgår att det finns flera liknande insatser i Malmö stad och som riktar sig till samma målgrupp, exempelvis Yalla Sofielund och Malmökraften. I enstaka fall har deltagare i Hela familjen 2.0 avbrutit sina insatser i projektet för att övergå till ett annat projekt då det inte är tillåtet att delta i två projekt som finansieras av ESF samtidigt. Två socialsekreterare beskriver att detta har skapat en frustration och att deltagare ofta har behövt skrivas in och ut från projektet. En samordning inom staden och mellan projekten hade kunnat gynnat målgruppen och minskat risken för överlappning av insatser.

"Det stora problemet är alla andra projekt som finns i Malmö. Det behövs samarbete, man har inte förstått att insatserna går in i varandra"

6. SLUTSATSER OCH UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

I detta kapitel återfinns våra slutsatser och idéer på utvecklingsmöjligheter med utgångspunkt i rapporten. De baseras på den samlande analysen av projektet och utifrån all datainsamling.

6.1 Trots att forskning visar att det är svårt att lämna biståndsberoende har flera familjer uppnått självförsörjning

Målgruppen består av personer som uppburit försörjningsstöd i minst 24 månader, dvs. långvarigt försörjningsstöd. Bland deltagare i projektet återfinns även personer som uppburit försörjningsstöd i tio år eller längre. Forskning visar att det är mycket svårt att gå från långvarigt försörjningsstöd till en annan typ av försörjning och att ytterst få etablerar någon typ av stabil försörjning genom arbete eller genom studier. Från kostnadsberäkningar förekommer exempel på familjer som uppburit försörjningsstöd i minst nitton år och som genom projektet blivit självförsörjande genom arbete eller studier. Vidare är långvarigt försörjningsstöd förknippat med försämrad hälsa, känslor av stigma, nederlag och skam. Detta gäller i synnerhet ensamstående föräldrar. I flera exemplen från kostnadsberäkningarna återfinns ensamstående mödrar till en eller flera barn, av intervjuer framgår också att en stor andel kvinnor i projektet utgörs av denna målgrupp. Barn till vuxna med försörjningsstöd är mer socialt utsatta och riskerar att få problem med skolgång och ohälsosamma levnadsvanor. När vuxna till barn går från försörjningsstöd till självförsörjning påverkas barnens uppväxtvillkor avsevärt.

Ett viktigt resultat av projektet Hela familjen 2.0 är att ett stort antal individer i familjer med barn har uppnått självförsörjning. Av de individer som har gått till arbete eller studier utgör en betydande andel kvinnor, 62 procent, i vissa fall ensamstående kvinnor – som även enligt forskning lever i särskild social utsatthet.

6.2 Projektet har bidragit till minskad social utsatthet för barnfamiljer i staden

Projektets effektmål på lång siktig har varit en minskad barnfattigdom i Malmö stad, vilket är den kommun som har haft högst andel barn i ekonomisk utsatthet. För de 185 individer i de familjer som uppnått självförsörjning och de totalt 197 individer som gått till arbete eller studier, är projektets resultat ovärderligt, kostnadsberäkningarna visar en genomsnittlig inkomstökning för familjerna med flera tusenlappar i månaden. Därtill får familjerna förbättrade förutsättningar till bättre hälsa och livsvillkor samtidigt som barnen i familjerna kan leva i mindre social utsatthet. Långvarigt utanförskap går ofta i arv från föräldrar till barn, genom projektet kan detta mönster ha brutits för familjerna som uppnått självförsörjning. Samtidigt som flera andra familjer upplever en positiv utveckling och ett närmande till arbete genom stegförflyttningar. Vad gäller samhällsnyttan motsvarar intäkterna till offentlig sektor cirka 400 000 SEK per år och individ, endast för kommunen är siffran cirka 144 000 SEK per år och individ. På en strukturell och samhällelig nivå är den ekonomiska nyttan mycket stor. Genom utvärderingen kan vi se att metoden är mycket verksam för målgruppen och innebär en stor ekonomisk och framför allt social investering för såväl familjerna som uppnår självförsörjning som samhället i stort.

Malmö stad bör även på sikt följa upp huruvida barnfattigdomen minskar i staden till följd av att fler familjer uppnår självförsörjning. Till denna utvärdering har det inte varit möjligt med den uppföljningen.

6.3 Att formalisera samverkan med externa parter är ett viktigt utvecklingsområde för fortsatt arbete

Samverkan mellan de aktörer som står målgruppen närmast beskrivs vara en förutsättning för att ta ett helhetligt grepp om deltagares individuella behov.

Sammantaget har samarbetet med externa aktörer, framför allt

Arbetsförmedlingen, inte varit ändamålsenlig. Kontakten med myndigheten har varit tidskrävande för socialsekreterarna att koordinera. I enskilda fall har socialsekreterare haft en etablerad kontakt hos Arbetsförmedlingen, även inom öppenvården, då har samarbetet med aktörerna varit en viktig framgångsfaktor för deltagarnas utveckling. En formaliserad samverkan med aktörer som är viktiga för målgruppen och för att uppnå ändamålsenliga processer hade underlättat socialsekreterarnas arbete. I projektets fortsatta verksamhet ser Ramboll det som viktigt att verka för en formaliserad samverkansstruktur med dessa aktörer.

6.4 I implementeringen är det viktigt att förutsättningar kontinuerligt säkras

Projektet har påbörjat arbetet med att implementera sin verksamhet efter projektslut. Tre socialsekreterare vid respektive stadsområde kommer att fortsätta arbeta med lika många ärenden som under projektet. Enligt Rambolls syn på implementering är en central punkt för förändringsarbete att säkerställa aktivt

engagemang hos de organisationer som ska driva förändringen. Det räcker inte att sprida kunskap och strategier. Det är helt avgörande att även bygga tillräcklig kapacitet inom organisationerna och att aktivt leda och stötta förändringsarbetet. Detta kräver ett aktivt ledarskap och kapacitetsbyggande. Ett sätt att bygga den kapaciteten är att tillämpa en ansats som är formulerad av professor Fixsen ("Make it happen"). Med denna syn på förändringsarbete och implementering av arbetet ersätts en passiv ansats för kunskapsspridning ("Letting it happen") ut mot en aktiv ansats där kapacitetsbyggande ("Making it happen") där utbildning och kontinuerlig samt systematisk uppföljning står i fokus.²⁴

Figur 8. Skillnad mellan implementeringstyper

Översättning (texten i versaler under figurena): Att låta det hända, att hjälpa till så att det händer, att få det att hända.

Det minskade antalet ärenden har visat sig vara mycket verksamt för målgruppen. För fortsatt verksamhet ser Ramboll att det är viktigt att socialsekreterarnas förutsättningar för att fortsätta arbeta utifrån projektet arbetssätt och metod kontinuerligt säkerställs utifrån denna ansats.

²⁴ Ramböll Management Consulting och Dean L Fixsen, *New Approaches to policy implementation*, White paper, 2015.

BILAGA 1
KÄLLFÖRTECKNING

Angelin, A. (2008). Långvarigt utanförskap och bidragsberoende hos unga vuxna.

Bergmark, Å. (2016). *Ekonomiskt bistånd: försörjningsvillkor och marginalisering - ett hinder för jämlik hälsa*. Kommissionen för jämlik hälsa (Underlagsrapport nr 1, S 2015:02).

Bergmark, Å., Backman, O. (2008). *Socialbidragstagandets mönster – en studie av varaktighet och utträden under 2000-talet*. Institutet för framtidsstudier (2008:9).

Delander och Ekberg (2010) - Snabbare etablering på arbetsmarknaden för invandrade akademiker

Forsberg, L. (2014). *Kidnappad av verkligheten - om vägar ur ett långvarigt ekonomiskt biståndsmottagande*. FoU i Väst.

Kommissionens rekommendation 2013/112/EU

Lundin, M. (2018). *Arbetsmarknadspolitik för arbetslösa mottagare av försörjningsstöd*. IFAU.

Petersson, K. (2002). *Kartläggning – Antal sjuka och sjukskrivna vuxna personer i åldern 16–64 år som uppbar socialbidrag i maj månad 2002 i Malmö stad*. Malmö Stad Stadskontoret, Enhet för arbete och kompetensutveckling.

Ramböll Management Consulting och Dean L Fixsen, *New Approaches to policy implementation*, White paper, 2015.

Rädda Barnen. (2015). *Barnfattigdom i Malmö. Tillägg till Barnfattigdom i Sverige, Årsrapport 2015*

Socialstyrelsen (2018). *Statistik om ekonomiskt bistånd 2017*.

Salonen, T. (2012). *Befolkningsrörelser, försörjningsvillkor och bostadssegregation – En sociodynamisk analys av Malmö*

SOU 2001:54. *Ofärd i välfärden*.

SOU 2007:2. *Från socialbidrag till arbete, bilaga fördjupningsstudier*.

Intervjuer

- Avdelningschef IoF, stadsområde Öster
- Projektledare för Hela familjen 2.0
- Sektionschef, stadsområde Innerstaden
- Socialsekreterare, stadsområde Innerstaden
- Socialsekreterare, stadsområde Norr
- Arbetsmarknadssekreterare, arbetsmarknadsavdelningen
- Socialsekreterare, stadsområde Väster
- Socialsekreterare, stadsområde Söder
- Sektionschef, stadsområde Öster
- Socialsekreterare, stadsområde Öster